

Araştırma Makalesi • Research Article

Kumar Oynama Davranışının Biyopsikososyal Sonuçlarına İlişkin Fenomenolojik Bir Araştırma*

A Phenomenological Study on the Biopsychosocial Consequences of Gambling Behavior

Veysi Aka**, Ömer Miraç Yaman***

Öz: Davranışsal bir bağımlılık türünü oluşturan kumar oynama davranışı bireylerin hayatında farklı açılardan birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda mevcut araştırma kumar oynama davranışının biyopsikososyal sonuçlarını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırma nitel yöntem ve fenomenolojik yaklaşımla tasarlanmıştır. Bu doğrultuda problemlili düzeyde kumar oynayan 28 birey ve kumar sorunlarından muzdarip 10 aile ferdi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş olup MAXQDA (2022, PRO) programından faydalanılarak veriler bütüncül bir bakış açısıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda 5 tema ve bu temaların altında 14 alt tema gelecek şekilde bulgular sunulmuştur. Bu temalar kayıplar silsilesi olarak ekonomik kayıplar, sosyalliğin kaybı, ailenin kaybı, sağlığın kaybı ve yaşamın kaybı olarak ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda kumar oynayan birey ve aile üyelerinin yaşamlarının önemli noktalarında kayıplar yaşadıkları sonucuna varılmış olup konunun tek bir yönle ele alınmasının yeterli olmayacağı biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan bütüncül bir şekilde yaklaşılmasının gerekliliği ortaya konmuştur. Öte yandan önleyici-koruyucu çalışmalarla birlikte tedavi noktasında profesyonel çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Kumar, Kumar Oynama Davranışı, Kumar Bağımlılığı, Kumar Oynama Bozukluğu

Abstract: Gambling behavior, which constitutes a type of behavioral addiction, brings many negativities in different aspects of individuals' lives. Accordingly, this research aims to reveal the biopsychosocial consequences of gambling behavior with a holistic approach. This research was designed with qualitative method and phenomenological approach. In this direction, face-to-face interviews were conducted with 28 individuals with problematic gambling and 10 family members suffering from gambling problems, and the data were analyzed from a holistic perspective using the MAXQDA (2022, PRO) program. As a result of the study, 5 themes and 14 sub-

*Bu makale sorumlu yazarın İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yürütmüş ve başarı ile sonuçlandırmış olduğu “Kumar Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet: Ekolojik Perspektiften Bir Alan Araştırması” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr. Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
ORCID: 0000-0003-2646-8755 veysi.aka@gmail.com (Sorumlu yazar)

*** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
ORCID: 0000-0001-9989-8575 omermirac@gmail.com

Cite as/ Atıf: Aka, V. & Yaman, Ö., M., (2024). Kumar oynama davranışının biyopsikososyal sonuçlarına ilişkin fenomenolojik bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 966–987.
<http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1481507>

Received/Geliş: 09 May/Mayıs 2024

Accepted/Kabul: 08 November/Kasım 2024

Published/Yayın: 30 December/Aralık 2024

themes under these themes were presented. These themes were presented as economic losses, loss of sociality, loss of family, loss of health and loss of life as a series of losses. As a result of the study, it was concluded that individuals and family members who gamble experience losses at important points in their lives, and it was revealed that it would not be sufficient to address the issue in a single aspect and that it is necessary to approach it in a holistic manner in terms of biological, psychological and social aspects. On the other hand, it is recommended to carry out professional studies at the point of treatment together with preventive-protective studies.

Keywords: Addiction, Gambling, Gambling Behavior, Gambling Addiction, Gambling Disorder

Giriş

Bağımlılık günümüz dünyasında bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal hayatını etkileyen çok boyutlu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık denildiğinde klasik olarak tütün, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ilk olarak akla gelmektedir. Ancak özellikle teknolojinin hayatımızda etkin hale gelmesiyle beraber, bazı gündelik davranışların da bağımlılık yapabileceği hem akademik hem de günlük hayatta çokça üzerinde durulan konulardan biri hâline gelmiştir. İçerisinde haz, oyun, şans, risk, para kazanma gibi öğeleri bulunduran ve tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahip olan kumar davranışı, söz konusu bağımlılık yapıcı davranışlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Kumarın birey ve çevresi üzerinde oluşturduğu psikolojik ve sosyal hasarlar yüzyıllardır bilinmesine karşın patolojik kumar 1980 yılından itibaren tanımlanmıştır (Apa, 1980; Duvarcı vd., 1997). Kumar oynama bozukluğunun tanı kriterlerinin belirlenmesinde Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ön plana çıkan iki önemli kurumu teşkil etmektedir. Öncelikli olarak APA'nın 'Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı' (DSM) bu konuda ilk akla gelen eserdir. Kumar oynama bozukluğu ilk olarak DSM-III'te (APA, 1980) PKO (patolojik kumar oynama) adıyla tanımlanmış, 1994 yılında yayımlanan DSM-IV'te ise yine PKO adıyla başka bir yerde sınıflandırılmayan dürtü kontrol bozukluğu olarak sınıflandırılmıştır (APA, 1980-1994). Son yayımlanan DSM-5'te ise PKO yerine kumar oynama bozukluğu (KOB) ismi ile 'Madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları' kategorisinde 'madde ile ilişkili olmayan bağımlılık' başlığı altında sınıflandırılmıştır (APA, 2013). Buradaki önemli nokta, bir bağımlılık türü olarak onaylanıp kabul görmesidir (Tamam ve Çakmak, 2020). DSÖ'nün 1992 ve 2018 yıllarında yayımladığı ICD-10 ve ICD-11'de de (Uluslararası Hastalık Sınıflandırması) DSM'lere benzer şekilde dürtü kontrol bozukluğundan bir bağımlılık türüne dönüşüm görülmektedir (DSÖ, 1992-2018). DSM-III'ten DSM-5'e (1980-2013) ve ICD-10'dan ICD-11'e (1992-2018) gelinen noktada iki önemli husus göze çarpmaktadır. Öncelikle, DSM-3'ten DSM-5'e tüm DSM'lerde ve ICD-10 ve ICD-11'de kumar oynama bozukluğunun aile başta olmak üzere psikolojik, sosyal, ekonomik, eğitimsel ve mesleki hayata ciddi yansımalarının olduğu vurgusudur. Bir diğer önemli nokta da dürtü kontrol bozukluğu sınıflandırılmasından alınıp bir bağımlılık türü olarak değerlendirilip sınıflandırılmasıdır.

Bağımlılık her ne kadar bir beyin hastalığı (Uzbay, 2015) olarak addedilse de bağımlılığın oluşması, sürdürülmesi ve sonuçlarının biyolojik, psikolojik ve sosyal bir zeminde ele alınması kaçınılmazdır (Yaman ve Karaman, 2020). Bağımlılık türlerinden biri olarak kumar bağımlılığı da oluşturduğu sonuçlar bağlamında biyopsikososyal açıdan birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir (Chun vd., 2011). Bu olumsuzlukların başında aile içi ilişkilerin bozulması (Shaw vd., 2007; Kourgiantakis vd., 2013), hatta aile birliğinin bozulması (Subramaniam vd., 2017) gelmektedir. Aile sorunlarının yanı sıra finansal zorluklar (Chun vd., 2011), iş hayatında problemler yaşama (Downs ve Woolrych, 2010), anksiyete ve depresyon gibi ruhsal problemlere maruz kalmak (Chou ve Afifi, 2011) ile intihar davranışı (Karlsson ve Hakansson, 2018) gibi biyopsikososyal birçok sorun gelmektedir. Öte yandan konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında hem yurt içinde hem de yurt dışında azımsanmayacak ölçüde kumardan kaynaklı sorun yaşayan bireyin varlığı dikkat çekmektedir. Nitekim problemlili kumar oynama oranı yetişkin nüfus içerisinde %0,4-%4,2 aralığında olduğu belirtilmekte iken (Lorains, 2011), genç nüfus içerisinde özellikle ergen birey ve üniversite öğrencileri arasında çok daha yüksek oranlar ifade edilmektedir (Calado vd., 2017; Nowak, 2018). Yurt içinde ise kapsamlı bir

yaygınlık çalışmasına rastlanılmamasına karşın konu ile ilgili yapılan çalışmalar kumarın yurt içindeki popülasyon içerisinde önemli bir sorun olduğunu göstermektedir (Arcan, 2012; Erdoğan, 2017). Kumarın yarattığı bu sonuçlar ve oynama oranları göz önüne alındığında üzerinde önemle durulması gereken bir sorun olduğunu göstermektedir.

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunun yurt dışı kaynaklı olduğu, Türkiye’de konu ile ilgili sınırlı çalışmanın gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise çalışmaların önemli bir kısmının ölçek uyarlama veya geliştirme çalışması olduğu (Arcan ve Karancı, 2014; Duvarcı ve Varan, 2001; Arcan, 2020; Tekin vd., 2020) araştırmaya dayalı çalışmaların ise büyük çoğunluğunun nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Altıntaş, 2018; Vayisoğlu vd., 2019; İncekara ve Taş, 2022). Türkiye’deki popülasyon üzerinde konu ile ilgili nitel yöntem benimsenerek yapılan sadece 2 çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmaların ilki kumarın bireyin yaşamı üzerindeki genel sürecine odaklandığı (Erdoğan, 2019), diğer çalışmanın ise kumar oynama davranışının sürdürülmesindeki pozitif pekiştiriciler ve yaşantısal kaçınmanın rolünü ele aldığı görülmüştür (Aktürk vd., 2024). Ancak kumar oynama deneyiminin birey ve çevresi üzerinde ‘nasıl’ sonuçlar doğurduğuna dair kapsamlı nitel bir araştırmaya Türkiye’deki mevcut literatürde rastlanılmamıştır. Bu doğrultuda bu konunun nitel bir araştırmayla ele alınması ve kumarın yarattığı sorunları bütüncül bir bakış açısıyla sunma gayreti bu araştırmayı özgün kılmakta ve bu yönüyle diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma kumar oynayan birey ve kumarın yarattığı sorunlardan muzdarip aile üyelerinin kumarın sonuçlarına dair yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarmayı ve derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Bu minvalde nitel araştırmada sıkça kullanılan olgu bilim (fenomonoloji) yaklaşımı tercih edilmiştir. Fenomenolojik (olgu bilim) yaklaşım farkında olduğumuz ancak derinlemesine bir bilgiye sahip olmadığımız olguların araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Öktem’in (2005) ifadesi ile özü görüntüleme yöntemidir. Bu doğrultuda bu araştırmada farkında olduğumuz ancak Türkiye özelinde derinlemesine bir bilgiye sahip olmadığımız kumarın biyopsikososyal sonuçlarının ortaya konması amacıyla nitel yöntem ve fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir.

Creswell (2017) bir araştırmada nitel yöntemin tercih edilmesindeki başlıca etkenlerden birinin keşfedilmek istenen olgu bağlamında, araştırmanın nitel çalışmanın doğasını yansıtan bazı özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Bunlardan ikisi, hassas konu ve ötekileştirilmiş gruplarla çalışmaktır. Nitel araştırma, nicel araştırma yöntemleriyle ortaya çıkarılması güç olan ve ancak yüz yüze görüşmeler yoluyla aydınlatılabilecek hassas konuları çalışmayı gerektirmektedir. Ayrıca üzerine çalışma yapılmamış veya az çalışma yapılmış bireyler üzerinde yapıldığında daha iyi sonuçlar ortaya konabilmektedir. Nitekim bir çalışma grubu olarak kumar oynayan bireyler hem ötekileştirilebilecek bir grup hem de Türkiye’de akademik literatür içinde yeteri kadar çalışılmamış olmasından dolayı bu çalışmanın nitel yöntemle hazırlanmasına karar verilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışma en temelde kumarın sonuçlarını ele almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda sadece problemlili kumar oynayan birey ile değil bütüncül bir veri elde edilmesi amacıyla kumardan muzdarip aile üyeleri de çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Öncelikle problemlili kumar oynayan katılımcıların seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, katılımcıların araştırmacı tarafından ya da daha önce hazırlanmış olan bazı ölçütleri karşılaması temel anlayışını barındırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu noktada araştırmacı tarafından katılımcıların 18 yaş üstü, erkek ve South Oaks Kumar Tarama Testine (SOGS) göre muhtemel patolojik kumar oynayan birey olması ölçütü konulmuştur. Bu test tüm dünyada patolojik düzeyde kumar oynayan bireylerin belirlenmesinde oldukça

yaygın bir şekilde referans alınmaktadır. 16 maddelik bu test, Lesieur ve Blume tarafından (1987) oluşturulmuş, Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması Duvarcı ve Varan tarafından (2001) yapılmıştır. Önemli bir nokta olarak bu testin kullanılmasında veri elde etme amacı değil sadece katılımcıları belirleme amacı güdülmüştür. Bu doğrultuda kumar oynadığını belirten bireylere bu test uygulanmış ve teste göre muhtemel patolojik (teste göre sekiz puan ve üzeri alan bireyler muhtemel patolojik kumar oynayan birey olarak belirtilmektedir) düzeyde kumar oynayan 28 birey ile görüşülmüştür. Kumar oynayan bireylerin aile üyelerinin seçilmesinde ise kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örneklem tipinde ise araştırılan olay ile ilgili zengin bilgiye sahip katılımcıların belirlenmesi temel amaçtır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çerçevede aile içerisinde kumar oynayan üyeye sahip ve bu nedenle kumar sorunlarından muzdarip olduğunu belirten 10 aile ferdi ile görüşme sağlanmıştır. Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların sosyodemografik bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Kumar Sorunlarından Etkilenen Aile Fertlerine İlişkin Demografik Bilgiler

No	Kod	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek/Çalıştığı İş	Yakınlığı
1	KA1	42	Kadın	Boşanma aşamasında	İlkokul	Geçici işler	Eşi
2	KA2	35	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	Ağabeyi
3	KA3	34	Erkek	Evli	Lisans	Esnaf	Kardeşi
4	KA4	26	Erkek	Bekâr	Lisans	Öğretmen	Oğlu
5	KA5	27	Erkek	Bekâr	Lisans	Hemşire	Kardeşi
6	KA6	33	Erkek	Bekâr	Ön lisans	Polis	Kardeşi
7	KA7	38	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	Ağabeyi
8	KA8	45	Kadın	Boşanmış	Okuryazar	Geçici işler	Eski eşi
9	KA9	36	Kadın	Boşanmış	İlkokul terk	Geçici işler	Eski Eşi
10	KA10	39	Kadın	Evli	İlkokul	Ev hanımı	Eşi

Tablo 2. Kumar Oynayan Bireylere İlişkin Demografik Bilgiler

No	Kod	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek/Çalıştığı İş	Oynadığı Kumar Türleri
11	K1	47	Erkek	Evli	Lise	Çalışmıyor	Yasa dışı bahis
12	K2	25	Erkek	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Yasa dışı bahis, kasino oyunları
13	K3	32	Erkek	Bekâr	Önlisans	Çalışmıyor	Yasa dışı bahis, kasino oyunları
14	K4	37	Erkek	Bekâr	Lise	İşçi	Yasa dışı bahis
15	K5	61	Erkek	Evli	Lise	Emekli	At yarışı
16	K6	44	Erkek	Evli	Lise	İş makinası operatörü	Okey, kâğıt oyunları, Şans oyunları, Yasa dışı bahis
17	K7	32	Erkek	Evli	Lise terk	İnşaat işçisi	Şans oyunları, Yasa dışı bahis
18	K8	37	Erkek	Evli	Lise	İş makinası operatörü	At yarışı, kâğıt oyunları, Okey, Yasa dışı bahis
19	K9	50	Erkek	Evli	Önlisans	Memur	Kâğıt oyunları, okey, şans oyunları
20	K10	47	Erkek	Evli	Lise terk	Çalışmıyor	Kâğıt oyunları, zar oyunları, okey, şans oyunları
21	K11	43	Erkek	Evli	Lise	Özel güvenlik	Şans oyunları, iddaa, yasa dışı bahis
22	K12	32	Erkek	Evli	Lisans	Polis	Yasa dışı bahis
23	K13	40	Erkek	Evli	Okuryazar	Çalışmıyor	Okey, kâğıt oyunları, şans oyunları, yasa dışı bahis
24	K14	24	Erkek	Bekâr	Lise	İşçi	Yasa dışı bahis
25	K15	32	Erkek	Bekâr	Lisans	Memur	Okey, kâğıt oyunları, yasa dışı bahis
26	K16	27	Erkek	Evli	Lise terk	İşçi	Yasa dışı bahis
27	K17	42	Erkek	Evli	Lise terk	İşçi	İddia, şans oyunları
28	K18	29	Erkek	Evli	Lise	Kahvehane işletmecisi	İddia
29	K19	33	Erkek	Evli	Lise	İşçi	İddia, şans oyunları
30	K20	49	Erkek	Evli	Lise	Şoför	Şans oyunları, iddaa, bahis
31	K21	51	Erkek	Boşanmış	Ortaokul	Emekli	Okey, kâğıt oyunları
32	K22	31	Erkek	Bekâr	Lise terk	İnşaat işçisi	Okey, kâğıt oyunları, şans oyunları, yasa dışı bahis
33	K23	40	Erkek	Evli	Okuryazar	İnşaat işçisi	Kâğıt oyunları
34	K24	27	Erkek	Bekâr	Lise	Elektrikçi	Yasa dışı bahis
35	K25	26	Erkek	Bekâr	Lise	Kafede işçi	Yasa dışı bahis

36	K26	31	Erkek	Bekâr	Lise	Baklava ustası	Yasa dışı bahis, Okey
37	K27	28	Erkek	Evli	Önlisans	Memur	Kâğıt oyunları, okey, yasa dışı bahis
38	K28	47	Erkek	Evli	Lise	Memur	Kâğıt oyunları, okey, şans oyunları, yasa dışı bahis

Veri Toplama Araçları ve İşlem

Bu çalışmada nitel veri elde etme araçları olarak derinlemesine görüşmeden faydalanılmıştır. Görüşme; anlamlandırmakta zorlandığımız davranışları, duyguları veya insanların etraflarındaki dünyayı nasıl ifade ettiklerini öğrenmek için gereklidir (Merriam, 2018). Bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılmaktadır (Kümbetoğlu, 2015). Bu doğrultuda çalışma grubunda bulunan kumar oynayan ve kumar sorunlarından etkilenen aile üyeleri için birbirleri ile paralel sorulardan oluşan 2 ayrı yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır.

Formların oluşturulması için öncelikli olarak kumar bağımlılığı ile ilgili literatür okunmuş, özellikle benzer konularda oluşturulan çalışmalar ve bu çalışmaların veri toplama araçları incelenmiştir. Akabinde çalışma sahasının belirlenmesi ve sorunun doğal alanında görülmesi için eminiyet, STK, kahveciler odası, kahvehane işletmeleri ve çok sayıda vatandaş ile informal görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın problemi çerçevesinde veri toplanması amacıyla iki ayrı form oluşturulmuş, üç akademisyenden geri bildirim alındıktan sonra formlara son hâli verilmiştir. Oluşturulması hedeflenen çalışmanın bütünlüğü açısından oluşturulan sorular iki katılımcı grubu için birbiriyle paralel sorulardan oluşturulmaya çalışılmıştır. Örneğin kumar oynayan bireyler için hazırlanan formda ilk soru “Kumar oynamaya ilk ne zaman ve nasıl başladınız, bahseder misiniz?” şeklinde sorulmuşken kumar sorunlarından etkilenen aile fertleri için hazırlanan formda “Yakınınızın kumar oynadığını ilk ne zaman ve nasıl öğrendiniz?” şeklinde sorulmuştur. Kumar oynayan bireyler için hazırlanan form sosyodemografik soruların ardından kumar oynamaya ilk olarak ne zaman ve nasıl başladığına yönelik genel bir soru ile başlamakta ve sonrasında bireyin kumara dair süreci, sosyal hayatına yansımaları ve tedaviye yönelik düşünce ve girişimlerinden oluşmakta, son olarak katılımcının eklemek istedikleri ile birlikte toplamda beş açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Ancak bu sorulardan yeteri oranda cevap alınamaması durumunda bu soruların altında ve bu sorular ile ilişkili 25 açık uçlu soru bulunmaktadır. Kumar sorunlarından etkilenen aile fertleri için hazırlanan form ise kumar oynayan bireyler için hazırlanan form ile paralel olacak şekilde dört temel soru ile birlikte 16 alt soru olacak şekilde oluşturulmuştur.

Görüşme formlarının hazırlanmasının akabinde araştırmanın etik yönden incelenmesi amacıyla etik kurula başvurulmuş olup, Bingöl Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 07.04.2021-E.11004 tarih ve sayılı kararı ile çalışma etiğine uygun olduğu kararlaştırılmıştır. Etik kurul raporu alındıktan sonra araştırma için sahaya inilmiş olup görüşmeler yaklaşık yedi aylık bir süre zarfında tamamlanmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde kumar oynayan 28 kişi ile toplamda 1272 dakika, 10 kumar sorunlarından etkilenen aile ferdi ile 467 dakika yüzyüze görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin ekseriyeti nitel çalışmanın doğası gereği katılımcıların doğal yaşam alanlarında (Creswell, 2014) gerçekleştirilmiştir. Örneğin at yarışı oynayan birey ile ganyan bayiinde, bahis oynayan birey ile ya bahis işletmesinde ya da yaşadığı mahallede görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bazı görüşmeler ise katılımcılardan randevu alınarak muhtelif yerlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı katılımcılardan izin alınarak kayıt altına alınmış ve görüşmelerin tamamlanmasından sonra görüşmeler transkribe edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analizi için Creswell'in (2014) nitel araştırmalar için sunduğu veri analiz şemasından yararlanılmıştır. Bu şemaya göre ilk olarak (1) verilerin analiz için hazırlanması, (2) verilerin tamamını okuma ve inceleme, (3) verilerin kodlanmasına başlama, (4) temaların oluşturulması, (5) temaların nitel anlatıda nasıl sunulacağı ve son olarak (6) bulguların yorumlanması şeklinde analiz gerçekleştirilmektedir.

Verilerin analiz için hazırlanması; görüşmelerin transkribe edilmesi ve bilgisayar ortamına aktarılmasının sağlandığı nitel veri analiz sürecinin ilk basamağını oluşturmaktadır. Bu aşama görüşmelerin transkribe edilmesinin yanı sıra verilerin düzenlenmesi ve sistematik bir biçimde sınıflandırılmasını kapsamaktadır (Creswell, 2014). Kümbetoğlu'nun (2015) ifadesiyle verilerin baş edilebilir bir bütünlüğe kavuşturulması işlemidir. Bu doğrultuda bu araştırmada da yukarıda belirtildiği üzere toplamda 1739 dakikalık görüşmelere ait ses kayıtları deşifre edilmek suretiyle her görüşmeci için ayrı bir Microsoft Word dosyası oluşturulmuştur. Görüşmeler araştırmacı ve katılımcı şeklinde diyaloglarla word dosyasına aktarılmış, her bir görüşmeci için bir kod belirlenmiş, dosyalar kumar oynayan bireyler için K-1, K-2...; kumar sorunlarından etkilenen aile üyeleri için KA-1, KA-2... şeklinde her bir katılımcı için sınıflandırılarak adlandırılmıştır.

Veri analizinin ikinci aşaması verilerin tamamının okunması ve incelenmesi aşamasıdır. Bu aşamada deşifre edilen görüşmeler okunmakta, üzerinde düşünülmekte ve aynı zamanda küçük notlar tutulabilmektedir (Maxwell, 2018). Bu doğrultuda görüşmelerin deşifre edilmesinin akabinde hem olası yazım hatalarının düzeltilmesi hem de verilerin araştırmacıda bütüncül bir fikir oluşturması açısından görüşmelerin tamamı dinlenmiş, okunmuş ve aynı zamanda görüşmeler ve görüşmeciler hakkında kısa notlar tutulmuştur.

Veri analiz sürecinin üçüncü basamağını verilerin kodlanması oluşturmaktadır. Nitel çalışmalarda verilerin kodlanması Neuman'ın (2016) deyiimiyle araştırmacıyı ayrıntılı verilerden kurtaran ve ham verilerin kategori ve temalara dönüşümünü sağlayan aşamadır. Bu çerçevede bu araştırma için nitel veri analiz programlarından MAXQDA (2022, PRO) kullanılmıştır. Kodlama işlemi için öncelikle daha önce bilgisayar ortamına aktarılmış ve sınıflandırılmış ham veriler MAXQDA progna aktarılmış, sonrasında metinlerin tamamı ayrıntılı bir şekilde okunup metinler paragraflar şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmanın veri analizinde kodlama işlemi bittikten sonra temalandırma ve bu temaların nitel çalışmada ne şekilde sunulacağı geliştirilmelidir. Temalar oluşturulduktan sonra bu temaların nasıl sunulacağı da önem arz etmektedir (Creswell, 2014). Bu çerçevede tümevarımsal bir şekilde araştırmanın ham bulguları kodlandıktan sonra alt temalar ve bu alt temaların oluşturduğu temalar oluşturulmuştur. Bu doğrultuda beş ana tema ve bunların altında 14 alt tema oluşturulmuş, bulgular; bütünsel bir anlatıda verilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara ait gerçek içimler gizlendiğinden yukarıda ifade edildiği üzere kumar oynayan bireyler için K, kumar sorunlarından etkilenen aile üyeleri için KA olacak şekilde, örneğin [K-19] şeklinde bir yazım kullanılarak katılımcılara ait paragraflar metnin bütünlüğü içinde verilmiştir. Öte yandan konunun bütünlüklü olarak sunulması ve birbirini tamamlaması itibarıyla kumar oynayan birey ve kumar sorunlarından muzdarip aile fertlerine ait bulgular birlikte analiz edilmiştir.

Veri analizinin son aşaması bulguların yorumlanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşama; bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisinden ve bulgulardan sonuçlar çıkarmaya varan verilerin anlam kazandığı bölümdür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda bu araştırmada, elde edilen bulgular bütüncül bir anlatı ile aktarılmaya çalışılıp bu bulgular var olan literatürle beraber tartışılmıştır. Bu aşamanın ardından çalışmanın nihayetinde elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda oluşturulan öneriler sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmaların geçerlik ve güvenirliliği için Yıldırım ve Şimşek (2006) öncelikle verilerin rapor edilmesi ve sonuçların nasıl elde edildiğinin açıklanmasının nitel bir araştırmanın geçerliği açısından önemli bir adım olduğunu ifade etmekte, örneğin katılımcıların doğrudan alıntılarına yer verilmesinin bu konudaki önemine vurgu yapmaktadırlar. Bu doğrultuda bu çalışmada verilerin nasıl elde edildiği, ne şekilde işlendiği yöntem kısmında açıklanmış ve bulgular bölümünde katılımcıların doğrudan alıntılarına yer verilmiştir. Öte yandan Creswell (2014) de nitel çalışmaların geçerliği açısından bazı stratejiler öne sürmüştür. Bu stratejilerden birini alanda uzun zaman geçirilmesi olarak ifade etmiştir. Bu çerçevede bu çalışmada informel görüşmeler ve çalışılacak sahanın araştırılması için çalışma öncesinde informel görüşmeler ve veri toplama sürecinde katılımcılarla görüşmeler olmak üzere toplamda yaklaşık dokuz aylık bir süre katılımcıların bağımlılıkla ilgili yaşantılarına tanıklık edilmiştir. Bu yolla araştırmacının bulguların gerçekçi ve geçerli olup olmadığına dair ayrımı yapabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Nitel çalışmaların güvenirliliği açısından ise Erlandson ve diğ. (1993, akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006: 272) tutarlılık incelemesi ve teyit incelemesi stratejilerini öne sürmektedir. Her iki kavramda da görüşmelerin ses kaydının alınıp alınmadığı, ham veriler, kodlamalar gibi araştırma süreçlerinin materyal ve süreçleri ile ilgili bir nevi hesap verilebilirlik öne sürülmüştür. Bu doğrultuda gerektiğinde teyit edilebilirliği açısından ses kayıtları, kayıtların çözümlenmeleri, kodlamalar vb. araştırmacı tarafından birkaç yerde tutulmaktadır. Öte yandan bu araştırmanın analizinde nitel veri analiz programlarından MAXQDA kullanıldığından dolayı ham veriler, kodlamalar, analizler ve katılımcı tarafından tutulan notlar vb. tamamı bu programda da hesap verilebilirlik açısından tutulmaktadır.

Bulgular

Bu çalışmada kumar oynama davranışının sonuçlarının kayıplar silsilesini ortaya çıkardığı görülmüş, bu çerçevede beş tema ve 13 alt tema oluşturulmuştur.

Tablo 3. Kumarın Biyopsikososyal Sonuçları: Kayıplar

Temalar	Alt Temalar	İfadeler
Ekonomik Kayıplar	Yoksulluk	“Ekmek bulamadığım zamanlar oldu”
	İş hayatının kaybı	“İşimin bana değersiz olduğunu hissettiriyor. Çünkü bak bir ayda diyorum, kazandığım para bir saatte gitti”
Sosyalliğin Kaybı	İletişimsizlik	“Belki bir kelime bile konuşmayız, sadece telefonlara bakarız.”
	Güven ve saygının kaybı	“Dese Allah birdir ondan bile şey yapıyoruz yani”
	Damgalanma ve dışlanma	“Bilinen bir bahisçi olmuştum. Bilinen yani, kırmızı ışık”
Ailenin Kaybı	Sosyal izolasyon	“Belirli bir dönemden sonra yalnız kalıyorsun”
	Ailenin geç öğrenmesi	“Her şey bittikten sonra zaten aile, yakın çevre öğreniyor”
	Zor bir evlilik ve eşin kaybı	“17-18 senedir evliyim...düşünüyorum arkama bakıyorum hiçbir şey yok”
	Kaybolan çocukluk ve çocukların kaybı	“Keşke bizim de babamız olsaydı, anne baba nerede?”
Sağlığın Kaybı	Geniş ailenin kaybı	“İster istemez o lekeyi kendi üzerimizde hissediyorduk”
	Ruh sağlığının kaybı	“Yaşayan bir ölü gibi oldum”
Yaşamın Kaybı	Biyolojik sağlığın kaybı	“Zincirin halkaları gibi önce psikolojinizi bozuyor sonra böyle biyolojik olarak kendinizi rahatsız edersiniz”
	İntihar düşünceleri ve ölümü arzulama	“Hayatıma bi son vereyim de bitsin bu çile”

Ekonomik Kayıplar

Kumar oynayan bireyler ve ailelerinin aktarımlarında ekonominin kayıp türlerinden biri olduğu görülmüş olup yoksulluk ve iş hayatındaki sorunların varlığı bu doğrultuda ortaya çıkmıştır.

Yoksulluk

Kumar, temelde maddi bir varlığın genellikle de paranın riske atılması sonucunda oynanan bir oyun olduğu için kumar oynayan kişilerin ilk olarak yaşadıkları kayıp genellikle maddi kayıplar olmaktadır. Konu ile ilgili K-9 kamuda memur olup düzenli bir geliri olmasına rağmen kumardan dolayı yaşadığı ekonomik kayıpların boyutunu “*Öyle yaptık ki kendimizi her türlü bitirdik. Yani 25 yıl düşün hâlîme vurduğın zaman 1,5-2 trilyon yapıyor. Eşimin de bana verdiği mesela onunla hesaplıyorum ne paralar gelmiş gitmiş*” sözleriyle ifade etmektedir.

Tüm bu kayıplar neticesinde hem kumar oynayan birey hem de aile üyeleri ortalama refah seviyesinin altında görelî bir yoksulluk yaşayabilmektedir. Konu ile ilgili K-19 “*Ya nasıl diyeyim sana, eve 3 kilo bi şey alacaksam 1 kilo alıyorum ki aybaşını göreyim...çocuğa 3 elbise alacağıma 1 tane alırım yani*” ifadeleriyle görelî yoksulluğu dile getirmektensinin yanı sıra, kumar oynayan bireyler asgari yaşam düzeyinin altında mutlak bir yoksulluk da yaşayabilmektedir. İnşaat işçisi olan K-7’nin aşağıdaki ifadeleri yaşanan mutlak yoksulluğu gözler önüne sermektedir.

“*Ekmek bulamadığım zamanlar oldu. Diyecekler ‘nasıl ekmek bulamamış, hangi devirde yaşıyoruz’ var işte. Bu devirde bile ekmek bulamadığım günler oldu. Hanımımınla beraber aç yattığım çok gece oldu, çocuğum dahi aç kalmış, açlıktan ağlamış. Akşamı aç etmişiz, sabahı açla kalkmışız*” [K-7].

İş Hayatının Kaybı

Kumarın sonuçları arasında ekonomik hayatın belirleyicileri arasında bulunan iş hayatında yaşanan sorunlar da bulunmaktadır. Katılımcılar öncelikli olarak kumarın iş hayatında motivasyon ve performans düşüklüğüne neden olduğunu sıklıkla bildirmişlerdir. Nitekim bir kamu kurumunda işçi olarak çalışan K-4’ün “*Yani isteksizlik var ... moral motivasyonum yoktu...vücut olarak, fiziksel olarak işteydim ama kafa olarak, kafam başka yerlerde, başka şeyler yaşıyorum. Başka dünyalarda üzüntülerimi kendimce yaşıyorum*” şeklindeki ifadesi iş hayatında yaşanan motivasyon düşüklüğünü göstermektedir.

Yaşanan bu motivasyon ve performans düşüklüğünün sebepleri arasında öncelikle kumar oyunlarının geç saatlere kadar sürmesi ve dolayısıyla uykusuzluk gelmektedir. Bu durumun iş hayatına yansımalarını K-13’ün “*Kalkamıyorsun. Gece kumar oynuyorsun ya da maçları takip ediyorsun kalkamıyorsun, sabah yetişemiyorsun. Bu sefer gidiyorsun her gün bir yalan. Çocuk hastaydı, kari hastaydı, bu hastaydı...*” ifadeleri ortaya koymaktadır.

Kumar dolayısıyla iş hayatına yansıyan bir diğer unsur ise kumar oynamak için sürekli izin alınması ve işi aksatma olarak karşımıza çıkmaktadır. At yarışı oynayan K-5’in “*...o esnada gözün hiçbir şey görmüyor. Çünkü sadece beyninde ona odaklanmışsın, bir çıkışını buluyorsun, kaçıyorsun gidiyorsun, oynuyorsun. Mesele bu*” şeklindeki ifadeleri kumar oynamanın çalışmanın önüne nasıl geçtiğini göstermektedir.

Kumarın iş hayatındaki bir diğer olumsuz yansıması ise kazancın ve emeğin değersiz olarak görülmeye başlanması ile kişilerin çalışmak istememesidir. Uzun süre emek harcanarak kazanılan paranın saatler içerisinde kumarda kaybedilmesi kişilerde çalışmanın ve çalışmaları karşılığında aldıkları paranın değersiz olduğu düşüncesini yaratabilmekte, dolayısıyla çalışmak istemeyebilmektedirler. Devlet memuru olarak görev yapmakta olan K-12 bir aylık emeğinin karşılığını

saatler içerisinde nasıl kaybettiğini ve bu kaybın işini nasıl değersizleştirdiğini aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir.

“Yani iş hayatında çalışıyon 1 ay boyunca...Bunun karşılığında adamlar sana ayda şu anki maaşımı söylüyim, 8 bin lira para yatırıyor. O 8 bin lirayı bazen bir günde kaybettiğim olur. Kaybettiğimde işimin bana değersiz olduğunu hissettiriyor...İşimi yapamaz hale geliyorum emin ol...bir nevi artık önemsemiyom işi.” [K-12].

Sosyalliğin Kaybı

Kumar oynayan bireyler ve aile üyelerinin aktarımları sonucunda sosyalliğin kayıp türlerinden biri olduğu görülmüş olup bu kaybın yaşanmasında sosyal hayatta iletişimsizliğin, güven ve saygı kaybının, damgalanma ve dışlanmanın yanı sıra sosyal izolasyonun etkili olduğu kanaatine varılmıştır.

İletişimsizlik

Kumarın sonuçları arasında sosyalliğin kaybına neden olan unsurların başında sosyal hayatta yaşanan iletişim problemleri gelmektedir. Günlük hayatlarının neredeyse tek odağının kumar olduğunu ifade eden katılımcılar, bu nedenle iletişim problemleri yaşadıklarını ifade etmişlerdir. 32 yaşında olan K-12 sosyal hayatta akran gurubu ile olan kısır iletişimini aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir.

“Bildığın soyutluyoruz kendimizi. Özellikle iddaa oynarken benle...mesela kafeye geliriz, üç-dört saat otururuz. Belki bir kelime bile konuşmayız, sadece telefonlara bakarız. Tek konuştuğumuz kelime şu maça girelim, şu maça girmeyelim. Öyle yok bugün ne yaptın ne ettin...onlar artık bize çok uzak kelimeler emin ol” [K-12].

Aile içi ilişkilerde de benzer bir tablonun olduğunu at yarışı oynayan evli ve 2 çocuk babası olan K-5 *“Bazen eve gidiyordum, ben ayrı odaya gidiyordum eşim ve çocuklar ayrı odadaydı. Hiç birbirimizle konuşmuyorduk. Bu şerefsiz at yüzünden, at yarışı yüzünden”* şekilde ifade etmektedir:

Güven ve Saygının Kaybı

Kumarın sonuçları arasında sosyalliğin kaybına neden olan önemli unsurlardan biri de kumar oynayan kişilerin aile ve sosyal çevrelerinde güven ve saygı kaybına uğramaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kumar oynayan bir kardeşe sahip olan KA-2 kardeşine karşı oluşan güven kaybını *“Dese Allah birdir, ondan bile şey yapıyoruz, o noktadayız yani. Hiçbir şeyine güvenmiyoruz, asla asla...Güven olayı yok, bu tip olaylarda ilk biten şey güvendir zaten”* sözleriyle dile getirmektedir.

Katılımcıların deneyimlerine göre kumar oynayan kişilerin sık sık yalan ifadelerde bulunması güven ve saygı kaybındaki başat faktör olarak belirlemektedir. Konu ile ilgili kumar nedeniyle ailesinden ayrı yaşamak zorunda kalan ve terk edilmiş bir kulüp'te (kumarhane olarak işlev gören mekan) geçici olarak yaşayan K-10 yaşadığı deneyimi *“Yalantardan dolayı, kumardan dolayı artık insanlar seni şey yapıyor, 'kumarcının tekidir', doğruların bile artık yalan oluyor. Kimse sana kanaat getirmiyor, kimse sana, sözüne güvenmiyor”* sözleriyle ifade etmektedir.

Damgalanma ve Dışlanma

Sosyalliğin kaybına neden olan önemli bir diğer unsur da damgalanma ve beraberinde gelen dışlanmadır. Kumar oynayan bireyler 'kumarbaz', 'kumarcı', 'bahisçi' gibi niteliklemlerle damgalanabilmektedirler. Henüz 23 yaşında olmasına rağmen 'bahisçi' şeklinde damgalandığını ifade eden K-22 *“Gelen beni aradı...bahis oynama yazıktır, bahis oynama yazıktır. Bir baktım herkes artık beni arıyor. Anladım artık bir bahisçi olmuşum, yayılmışım”* şeklindeki sözleriyle durumu özetlemekte ve bu damgalanma neticesinde kumar oynayan bireylerin toplum içinde dışlanabildiğini ve bu dışlanma neticesinde sosyal açıdan kayıplar yaşadığını *“Kaçıyorlar insanlar. Mesela akrabalar şu an kaçıyor. Şu an birisini aradığımda diyor kesin ya bu bizden para istiyor. Bi iş için, bi hayır için aramaz diyor beni.”* sözleriyle dile getirmektedir.

Bu damgalanma ve dışlanma neticesinde toplum içinde saygın bir birey olma vasfının yitirildiği de katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Bu durumu K-22 *“Mesela ailede artık sülalede nasıl sana*

söyleyeyim bilinen bir bahisçi olmuşum. Bilinen yani, kırmızı ışık. Onun için mesela bi cemaatte sözüm olmaz, lafım geçmez” sözleri ile aktarmaktadır. Kumarın sosyal dışlanmaya olan bir diğer etkisi de ekonomik dayanışmanın yitirilmesidir. Kumar oynayan bireyler sık sık bu durumu bir damgalanma ve beraberinde gelen dışlanma olarak aktarmışlardır. Bu durumu evli ve 4 çocuğu bulunan K-1 “*Bak ben eskiden gitseydim hangi akrabamın kapısını çalsaydım 3 milyar 5 milyar varsa alabiliyordum onlardan. Birbirimize destek oluyorduk bu şekilde ama şu anda gitsem 100 milyon da istesem kimse vermez*” sözleriyle dile getirmektedir.

Sosyal İzolasyon

Kumar oynayan bireyler özellikle gün içerisinde tek odak noktasının kumar olmasından dolayı diğer sosyal ilişkilerin neredeyse tamamının minimize edildiğini aktarmakla birlikte bu durumun kendilerini sosyal hayattan uzaklaştırdığını dile getirmişlerdir. Kumar oynamadan önce sosyal hayatta aktif bir insan olduğunu belirten evli ve 3 çocuk babası olan K-6'nın aşağıdaki ifadeleri durumu özetler niteliktedir.

“Kendini her şeyiyle soyutluyorsun...piknik, gezme, eğlence sen cebindeki bütün kuruşu oraya veriyorsun zaten her şeyi iptal ediyorsun...bilgisayarın başından ayıramıyorsun. Kendini sıkıyorsun, ilk yarı bitiyor öyle tuvalete gidiyorsun. İlk yarıyı bitene kadar bekleyen bir insan o günü gidip akşama kadar piknikte geçirir mi?”

Kumar oynayan bireylerin sosyal çevreden kendilerini izole etmelerinin bir diğer nedeni ise sosyal çevreden edindikleri borçlardır. Kumar oynamak veya kumar borçlarının kapatılması adına sosyal çevreden alınan ve ödenmeyen borçlar nedeniyle kendilerini sosyal çevreye kapatabilmekte, bu da sosyal ilişkilerin yitirilmesine neden olabilmektedir. Kumar nedeniyle sosyal çevresine karşı borçlu olan K-7'nin konu ile ilgili ifadeleri konuyu açıklar niteliktedir.

“Kaçıyorsun, insanlardan kaçyorsun, çevrenden kaçyorsun. Bakkalın yanından gidemiyorsun. Düşünsene gidemiyorsun, ona borcun var. Senin arkadaşlarına borcun var, yolunu değiştiriyorsun. Aileye çevreye borcun var. Sen her gün yürüdüğün yoldan yürüyemiyorsun ya da yürüdüün mü aynı saatlerde yürümüyorsun, saat değiştiriyorsun...ne için beni görmesinler, yolumu kesmesinler yani acı şeyler çok...”

Kumar oynayan bireylerin kumar oynamalarının sonucu olarak karşı karşıya kaldıkları iletişimsizlik, güven ve saygının yitirilmesi, damgalanma ve dışlanma ile sosyal hayattan kendilerini izole etmeleri sonuç olarak sosyal hayat ile tüm ilişkilerin kesilmesi ve derin bir yalnızlık içine girmelerine neden olabilmektedir. K-4 İçinde bulunduğu yalnızlığı iş yaşamındaki deneyimlerinden yola çıkarak “*Şantiyede hep arkadaşlarımdan uzaktayım, soyutluyorum kendimi toplumdan. Hep üzüntümü öyle yaşıyorum, kafamdan değişik şeyler geçiyor. Yalnızlaştırıyor, kesinlikle...*” sözleriyle ifade etmektedir.

Ailenin Kaybı

Kumar oynayan bireyler ve aile üyelerinin aktarımları sonucunda ailenin kayıp türlerinden biri olduğu görülmüştür. Bu kaybın yaşanmasında ise aile fertlerinin aile içerisinde kumarın varlığını geç öğrenmesi, zor bir evlilik sonucunda eşin kaybı ve çocuklar ile yaşanan olumsuzluklar sonucunda çocukluğun yitiminin ve geniş aileye olumsuz etkiler sonucunda geniş ailenin kaybının etkili olduğu kanaatine varılmıştır.

Ailenin Geç Öğrenmesi

Araştırma bulgularına göre aile üyesi birinin kumar alışkanlığının olduğunu öğrenmek ilk etapta aile üyeleri için bir şok hâli olarak kendini dışa vurmaktadır. Bu konuda kumarın yarattığı sorunlardan dolayı eşinden boşandığını ifade eden KA-9'un “*Ben başta anlamadım, bi şok oldum zaten...neye uğradığımı şaşırđım, orası neresi dedim, üstüne gittim, anlattıkları zaman evet hani tabiri caizse eşekten düşmüşe döndüm. Ne yapacağımı bilemedim çünkü afalladım o an.*” şeklindeki ifadeleri yaşanan şok halini ortaya koymaktadır. Yaşanılan bu şok hâlinin yanı sıra aile üyesi bireyin kumar oynadığının

öğrenilmesi genellikle kumara başlanılmasından çok sonra ve ekonomik olarak büyük kayıplar yaşandıktan sonra olmaktadır. Kumar oynadığını uzun süre ailesinden gizlediğini belirten K-6, bu durumu “*Sen ne zaman başkalarına söylüyorsun artık sen kendi gücünün dışına çıktığını hissettiğin anda yelkenleri indiriyorsun ve söylemek zorunda kalıyorsun. Çünkü hep saklıyorsun*” sözleriyle aktarmaktadır.

Ailenin bir üyesinin kumar alışkanlığının olduğunu uzun süre ve büyük kayıplar yaşandıktan sonra öğrenilmesi diğer aile üyelerinin müdahale etmesini de geciktirdiğinden kumar oynayan bireyler için bu durum çok daha karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Kumar oynaması nedeniyle kendi imkanlarının çok üzerinde bir borcu olan K-7'nin bu konudaki deneyimi durumu açıklar niteliktedir.

“Erken duysalardı belki biraz daha iyi olurdu. Erken duysalardı belki ben 50 bin borcum olacağına 20 bin olurdu, 100 bin olacağına belki 50 bin olurdu. Ama ben tam kendimi bitirdim, tam borç sahibi oldum, borçlarım çoğaldı, imkanlarım sıfırlandı, ondan sonra duydular.”

Zor bir evlilik ve eşin kaybı

Kumar oynayan bireylerin eşleri, kumarın olumsuz sonuçlarına birçok açıdan maruz kalabilmekte ve zorlu bir evlilik süreci yaşayabilmektedirler. Bu olumsuz sonuçların başında maddi kayıplar sonucunda doğan ve temel ihtiyaçların dahi karşılanmaması gelmektedir. Kumardan kaynaklı olarak yaşadığı maddi kayıpları ve içinde bulunduğu yoksulluğun eşine yansımalarını K-7 aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir.

“Yokluk onu etkiledi, çünkü o bu kadar yokluk çekmemişti, babasının evinde. Ama benim yanımda çok çekti, düşün bu devirde insan aç yatsın, aç yatmak olur mu bu devirde?...aç yattığı zamanlar olmuş, hiç bişey sahibi olmamış, iyi bir elbisesi, telefonu gibi şeyler. Bu durum insanı ister istemez etkiliyor” [K-7].

Temel ihtiyaçların karşılanmamasının yanı sıra aile içerisinde kumardan dolayı sürekli tartışmanın hüküm sürdüğü kaotik bir aile ortamı oluşabilmekte, bu durum da başta kumar oynayan bireylerin eşleri olmak üzere tüm aileyi olumsuz yönde etkilemektedir. Uzun süreli bir evlilik ve aile hayatı bulunan K-1 eşi ile yaşadığı tartışma durumunu deneyimlerinden yola çıkarak “*Papaz oluyoruz niye bahis oynuyorsun, niye kumar oynuyorsun diye, niye bırakmıyorsun...veyahut niye bankadan para çektin*” şeklinde özetlemektedir.

Kumarın aile içi ilişkilere dolayısıyla kumar oynayan bireylerin eşlerine yansıyan bir diğer sonucu ise ilişkisel problemlerdir. Kumar oynayan bireyler için neredeyse tek odak noktasının kumar olması eşler arasındaki ilişkiye de olumsuz anlamda yansımaktadır. Eşi kumar oynayan KA-10'un aşağıdaki ifadeleri kumarın eşler arasındaki ilişkiye yansımalarını özetlemektedir.

“Özel hayatım kısıtlanıyor bir kere, mesela bir sosyal şeyin yok. Şu an bana deseniz ki siz...Ben yaklaşık 17-18 senedir evliyim. Deseniz ki eşinizle bir tatile mi gittiniz, bir sinemaya mı gittiniz, bir parka mı gittiniz hiçbir şeyim yok. Düşünüyorum arkama bakıyorum yok”

Kumarın aile içi ilişkilere özellikle de kumar oynayan bireylerin eşlerine yansıyan en dramatik sonuçlarından birini de fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet oluşturmaktadır. Katılımcıların aşağıdaki ifadeleri sırasıyla fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddeti gözler önüne sermektedir.

“Bıçak bile vurduğum olmuş ona, yani bıçak bile vurduğum olmuş. Parayı vermemiş, kavga etmişim. Tabii o da gitti dedi ‘ben düşmüşüm’ demedi ben yaralamışım” [K-10].

“...ben o an para kaybettiysen eşime bağırırım bazen, yalan yok. Sinirden çünkü para kaybetmişim ya da istediğim maç istediğim gibi gitmediği için sinirlenmişimdir...Bayağı olmuştur hem de” [K-12].

“Her şeyimi götürdüm bahise yatırdım. Bana ait olmayan şeyleri de götürdüm verdim. Bana ait olmayan bi eşimin yüzüğünü götürdüm verdim, küpesini verdim...” [K-7].

Kumarın, aile içerisinde eşlere yansıyan bir diğer sonucu da borçluların sık sık evlerine gelmesi, tehdit ve tacizlerde bulunarak mahremiyetin ihlal edilmesidir. Kumar oynayan bir bireyin kardeşi olan KA-3 “*Mesela kendi evine baskın yaptılar bazıları, evinin eşyalarını kamyonete bindirip çaldılar. Çok afedersiniz, eşinin özel eşyalarına kadar.*” şeklindeki ifadesi ile durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Aile içinde yaşanan tüm bu olumsuzluklar neticesinde aile birliği bozulabilmekte ayrılma ve boşanmalar yaşanabilmektedir. Kumarın yarattığı sorunlardan dolayı boşandığını ifade eden K-9’un “*Çok güzel bir aile şeyim vardı severek evlendim, ondan sonra kumar yüzünden yavaş yavaş ailemin düzeni bozuldu boşandım*” şeklindeki sözleriyle deneyimini aktarmaktadır.

Kaybolan çocukluk ve çocukların kaybı

Kumar oynayan bireylerin eşlerinin yanı sıra çocukları da kumarın sonuçlarından birçok açıdan olumsuz anlamda etkilenabilmektedirler. Bu olumsuz sonuçların başında ekonomik kayıpların neden olduğu temel ihtiyaçların karşılanmaması ve çocukların derin bir yoksulluk içinde yaşamlarını sürdürmeleri gelmektedir. Araştırmanın katılımcılarından K-7 kumarın yarattığı ekonomik zorlukların çocuğuna yansımalarının boyutlarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“3 yaşında benim bir çocuğum var. Çocuğum vallahi, billahi, tillahi gece açlıktan ağlıyordu, ben oturuyordum onu izliyordum. Niçin, ne yüzünden bahis yüzünden. Bir 3 yaşındaki çocuk açlıktan ağlıyor, baba oturuyor onu izliyor bahis bu hale bile getirdi beni”

Kumarın çocuklar üzerindeki en önemli sonuçlarından bir diğeri de babalık rolü üzerindeki yıkıcı etkisidir. Nitekim kumarın geç saatlere kadar oynanması, neredeyse tek odak noktasının kumar olması ve kumardan dolayı aile birliğinin ayrılma/boşanma ile sonuçlanması çocuklar için babalık rolünün ‘*babanın yokluğu*’ üzerinden inşa edilmesine neden olabilmekte ve bu durum çocuklarda babasızlık olarak karşılık bulabilmektedir. Kumarın yarattığı sorunlardan dolayı eşinden boşanan KA-8’in aşağıdaki ifadeleri bu durumu açıklar niteliktedir.

“Keşke bizim de babamız olsaydı, anne baba nerde?küçükken havale de geçiriyordu... böyle babalar günü olduğunda döner dolaşır der K... (erkek kardeşi) babalar günün kutlu olsun. Diyor ki bak abla ben baba değilim, ben çocuğum. Diyor keşke bizim babamız olsaydı”

Sağlıklı bir ilişkinin kurulamaması zaman içerisinde mesafeli ve tepkisel bir ilişkinin oluşmasına da neden olabilmektedir. K-10 eşi ile çocukları arasındaki ilişki durumu “*Şu an büyük oğlum da büyük kızım da...biraz soğuklar, tepkileri var. Ben hiss ediyorum bunu. Yakınlaşma yok, bi sarılma öpme yok, sürekli böyle aynı ortamdaki kaçma şeyleri var*” şeklinde ifade etmiştir.

Kumar oynayan baba ile çocukları arasında mesafeli ve tepkisel bir ilişkinin yanı sıra özellikle kumar nedeniyle ayrılma/boşanma yaşanan ailelerde çocukların babayı suçlu olarak görmesine ve babaya karşı nefret duygusunun oluşmasına neden olabilmektedir. Kumarın yarattığı sorunlardan dolayı eşinden boşandığını ifade eden KA-9 “*Öğretmenler bile baba ile ilgili ödev verdikleri zaman yapmıyorlardı. Ben gidip okula diyordum ki ‘hocam baba ile ilgili ödev vermeyin, baba kelimesinden nefret eden çocuklar’...*” sözleriyle konu ile ilgili yaşadığı deneyimi aktarmaktadır.

Kumarın çocuklara yansıyan en yıkıcı etkilerinden birini de fiziksel ve psikolojik şiddet oluşturmaktadır. Kumarın oluşturduğu stresli duygu durumdan dolayı çocuklara yönelik şiddet durumu ortaya çıkabilmektedir. KA-9’un “*Huzursuz bir ortam kadar zor bir şey yok. Çünkü para bulmayınca bana şiddet uygulamıyordu, bu sefer çocuklara uyguluyordu sinirini onlardan çıkarıyordu*” şeklindeki ifadeleri fiziksel şiddeti ortaya koymakta, K-18’in “*Sinirli olduğum zaman vurmuyorum çocukları ama çocuklara kızıyorum, uzaklaştırmak istiyorum, çocuklar daha da üzülüyor.*” şeklindeki ifadeleri ise yaşanan psikolojik şiddete örnek teşkil etmektedir.

Geniş Ailenin Kaybı

Kumarın aile içerisindeki yansımaları sadece çekirdek ailede bulunan eş ve çocukları etkilememekte, geniş aileyi de birçok açıdan etkilemektedir. Geniş aile üyeleri kumardan dolayı yaşanan birçok sorunu kendi sorunu gibi kabul ettiğinden dolayı kumarın birçok olumsuz sonucu ile karşı karşıya gelebilmektedir. Daha farklı bir ifadeyle işlenen suç, edinilen borç vb. sadece bireysel değil ailevi bir mesele olarak kabul edilebilmekte ve kumardan dolayı oluşan olumsuzluklar geniş ailenin bütün üyelerine yansiyabilmektedir. Ağabeyinin kumardan dolayı oluşan borçlarını ve diğer olumsuz sonuçlarını aile olarak üstlendiklerini aktaran KA-3 bu durumu aşağıdaki sözlerle dile getirmektedir.

“Valla suç, günah bireysel, valla suçun ve günahın bireysel olduğuna inanıyorum. Öyle de inanmak istiyorum ama tabii toplum, toplumun birçoğu siz de takdir edersiniz böyle bakmıyor olaya. Ne yazık ki bizim toplumda her koyun kendi bacağında asılmıyor. İster istemez o lekeyi kendi üzerimizde hissediyorduk” [KA-3].

Kumar oynayan aile üyesinin yarattığı olumsuzlukların geniş aile tarafından sahiplenilmesi geniş aile üyelerinin birçok açıdan olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Bu olumsuzların başında ekonomik zorluklar gelmekte aile menkul, gayrimenkul varlıklarını kaybedebilmektedir. KA-3 bu durumu *“Her defasında bir daha olmaz diye kendimizi borcun harcın içinde görüyorduk, ödüyordük da...Bankalara borçlandık, babamın evine kadar sattık...birisini kurtaralım derken çoğu kişinin hayatını zindan ettik açıkçası”* sözleriyle deneyimlerinden yola çıkarak aktarmaktadır.

Kumarın geniş aileye yansıyan bir diğer olumsuz etkisi de sürekli korku ve kaygı yaşamalarıdır. Kumardan dolayı edinilen borçlar nedeniyle alacaklıların aile üyelerini taciz etme endişesi, kumar oynayan aile üyesinin tekrar kumardan dolayı borçlanacağı korkusu gibi kaygıların aile üyelerinde süreklilik arz ettiği görülmektedir. Kardeşinin kumar oynamasından dolayı ailesinin içinde bulunduğu duygu durumu KA-2 aşağıdaki cümlelerle aktarmıştır.

“Her an bir tehlike gelecek korkusu var ya, her an bir şey olabilecek korkusu, her an bir şey olabilir, o insanı bitiriyor. Böyle şey görüyorsun, kabuslar görüyorsun. ...Korku var ya... korku, insanı mahvediyor. Bak 3 ay sonra, 5 ay sonra, 1 yıl sonra başka bir vukuat gelebilir. Emin ol belki kapıma da gelmez ama onun korkusu var”

Geniş aile üyelerinin yaşadıkları bir diğer korku ve kaygı ise kumar oynayan aile üyesinin kumarın yaşattığı sorunlardan dolayı intihar edebileceği endişesidir. Ağabeyine yönelik taşıdıkları kaygıyı KA-3 *“Daima onu kaybetme endişesiyle yaşıyorduk. Acaba intihar eder mi? İntihar mintahar ederse ne yapacağız gibi şeylerle yaşadık.”* şeklinde dile getirmiştir.

Yaşanılan bu olumsuzluklar neticesinde kumar oynayan birey geniş aile üyelerinin kaybını yaşayabilmektedir. K-7 yaşadığı bu kaybı *“...bitme aşamasına geliyorsun. Düşün paran yok, borcun var, aile sırt çevirmiş...aile ortamın eskisi gibi değil...”* sözleriyle aktarmaktadır.

Sağlığın Kaybı

Bu bölümde kumar oynayan bireyler ve aile üyelerinin aktarımları sonucunda sağlığın kayıp türlerinden biri olduğu anlaşılmış olup, bu kaybın yaşanmasında ruh sağlığının kaybı ve ruh sağlığının olumsuz etkilenmesinin bir çıktısı olarak biyolojik sağlığın yitiminin etkili olduğu görülmüştür.

Ruh Sağlığının Kaybı

Kumarın ruh sağlığı üzerinde yarattığı olumsuz sonuçların başında yoğun bir biçimde stres yaşamaları ve yaşadıkları strese bağlı olarak asabiyet ve öfke kontrolünde problem yaşamaları gelmektedir. Kumar oynayan bireyler kumar oynadıkları esnada veya kumardan dolayı yalan ifadelerde bulunma vb. gibi durumların tamamında stres yaşadıklarını bildirmişlerdir. Konu ile ilgili olarak K-18 deneyimlerini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

“Misal kaybettikçe strese giriyorum, başka mesela çocuklar baskı yaptığında strese giriyorum, bi de yalan söylediğimde çok strese giriyorum. Hani nasıl yalan söylüyorum, ha bire bilecekler yalan olduğunu dediğim zamanlar strese giriyorum” [K-18].

Stres ve anksiyetenin ötesinde karamsar ve kederli duygu durum, yalnızlık, motivasyon kaybı vb. belirtilerine dayanılarak dönem dönem depresyona girdiğini iddia eden K-12 *“Depresyona girdim, nasıl depresyona girilip girilmediğini bilmiyorum ama girmişliğim olmuştur illaki çünkü ben 2-3 gün hiç evden çıkmadan, kimseyle konuşmadan evde kaldığımı bilirim...Hissizleştim, duyarsızlaştım”* sözleriyle deneyimlerini ifade etmiştir.

Kumarın ruh sağlığı üzerindeki bir diğer etkisi de katılımcıların ‘kendi kendine konuşma’ veya ‘iç sesiyle konuşma’ şeklinde tanımladıkları anormal davranışlardır. Bu durumu yaşadığını belirten K-11 yaşadıklarını *“Kendi kendime aynada konuşuyordum, içimdeki diyordu ‘ben sana demedim mi bak bugün oynama, bak paran hepsi gidecek’ falan filan gibisinden...artık sanki içimdeki insanla artık arkadaş olmuştum”* şeklinde ifade etmektedir.

Tüm bu ruhsal duygu durumun neticesinde katılımcılar ruhsal olarak bir çöküntü içine girdiklerini, içinde buldukları ruhsal durumu ‘ölümden beter’ veya ‘yaşayan ölümler gibi’ şeklinde açıkladıkları görülmüştür. Nitekim K-9 *“Ruh sağlığım çok bozuldu. Özellikle ailemi kaybettikten sonra yaşayan bir ölü gibi oldum.”* şeklindeki ifadesi ve KA-2’nin *“İnan ölümden beter bir durumdur bu. Gerçekten söylüyorum çünkü insan her gün ölüyor biliyor musun, her gün o psikolojide yaşamak var ya insanı yaşlandırıyor.”* ifadesi konuyu açıklar niteliktedir.

Biyolojik Sağlık Kaybı

Kumarın biyolojik sağlık üzerine etkilerine bakıldığında daha çok ruh sağlığı bölümünde belirtilen ruhsal problemlerden kaynaklı fiziksel reaksiyonların yaşandığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu bağlamda en fazla üzerinde durdukları unsur uykusuzluk ile beraber baş ağrısıdır. Kumar alışkanlığından dolayı ruhsal olarak kendini iyi hissetmediğini belirten K-4 bu durumu *“Acayip bende stres hemen de bi baş ağrısı yapıyor, inanılmaz derecede. Bu arkadaşlarımda da var. Mesela geçende bir arkadaş kahvede oturuyordu diyor ‘başım patlıyor’ biliyorum o da çok para vermiş, çaresiz hissediyor kendini”* sözleriyle aktarmaktadır.

Kumarın biyolojik sağlık üzerindeki bir diğer etkisi de bireylerin fiziksel görünümündeki değişikliklerdir. Kumar oynayan bireyler bu konuda özellikle duruş bozukluklarına neden olduğunu dile getirmişlerdir. Masa başında kumar oynaması nedeniyle uzun süre hareketsiz kaldığını aktaran K-10 *“Şu an sırtım kamburlaşmış yani öyle kemiği bile ortadan çıkmış dışarıya. Niye, o kadar kürsülerde oturmuşuz ya sürekli.”* sözleriyle kumarın neden olduğu duruş bozukluğunu aktarmıştır.

Yaşamın Kaybı: İntihar Düşünceleri ve Ölümü Arzulama

Kumar oynayan bireylerde, yaşanan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların ağırlığı ile intihar düşünceleri oluşabilmekte veya bu bireyler ölümü arzulayabilmektedirler. Kumarın yarattığı ekonomik buhrandan dolayı intihar düşüncelerinin varlığını dile getiren K-7 bu konudaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

“Sürekli insanlar arıyor, borcunu istiyor ve sen gidiyorsun bütün bunlar varken bir de bahise gidiyorsun kaybediyorsun. Diyorsun ben artık gideyim hayatıma bi son vereyim, bi uçurumun kenarına gideyim, hayatıma bi son vereyim de bitsin bu çile, bu insanlardan kurtulayım bitsin, artık ne kimse arasın ne kimse kaptıya gelsin, ne açlık olsun, düşünmüyorsun yani oluyor bu tür şeyler”

İntiharın yanı sıra ölümü arzulama da intihar ile paralel bir düşünce olarak kumar oynayan bireylerde ortaya çıkabilmektedir. Kumarın hayatında yarattığı tahribat ve kayıplardan dolayı K-9 bu düşüncelerini aşağıdaki gibi aktarmıştır.

“Ölmek istiyorsun yani kendine cesaretin olmuyor. Tabii o da herkesin işi değil. Ama diyorsun bi yerde bişey sebep olsun da öleyim de kurtulayım bu rezil hayattan, yaşamaktan. Hiçbir şey zevk vermiyor, tat vermiyor insana”

Kumar oynayan bireylerde var olan ölümün arzulanması ve intihar düşüncelerinin eyleme geçirilmemesinin nedenleri ise katılımcılar tarafından dinî inanç ve ailenin geriye kalan üyeleri olarak

öne sürülmektedir. Bu konuda K-6 “*Ben çok kötü bir psikoloji yaşadım. Canıma kıymayı aklımdan geçirdim, ama dinî inancım kuvvetli olduğu için yapamadım*” şeklindeki ifadeleri ve K-7’nin aşağıdaki ifadeleri bu durumu ortaya koymaktadır.

“Benim çocuğum var. Ben biliyorum ki ben yapsaydım eğer şöyle düşünüyordum gidip yapsam... Ben gördüm, yaşadım. Yokluk çektim, aç kaldım, kimse ekmeğini vermedi bana. Ben gidip yapsam benim çoluk çocuğuma kimse gelip ekme vermez...O yüzden ben bu tür şeyleri yapmadım, engelledi beni.”

Tartışma ve Sonuç

Bağımlılık yapıcı bir davranış olarak kumarın sonuçlarına bakıldığında dramatik bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut çalışma kumarın sonuçlarını ekonomik kayıplar, sosyalliğin kaybı, ailenin kaybı, sağlığın kaybı ve yaşamın kaybı şeklinde kayıplar dönemi olarak ortaya koymuştur. En temelde kumar ekonomik bir değer üzerine oynandığından finansal kayıpların ve beraberinde yoksulluğun yaşanabilirliği bu çalışmanın bulgularına yansımıştır. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde bu bulgunun literatürdeki önceki çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir (Chun vd., 2011; Hahmann vd., 2021). Kumar ile beraber ekonomik problemlerin ortaya çıkmasının kumarda yaşanan ekonomik kayıpların yanı sıra iş hayatında yaşanan problemlerle de ilişkili olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları konu ile ilgili literatürle paralel bir biçimde (Downs ve Woolrych, 2010; Erdoğan, 2019) katılımcıların iş hayatlarında motivasyon ve performans düşüklüğü yaşadığını, bunun yanı sıra iş aksatma, amirlerden sürekli uyarı alma gibi sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Mevcut çalışmanın iş hayatı üzerindeki önemli bulgularından bir diğeri de paranın değersiz bir meta olarak görülmesi ile beraber çalıştığı işin kumar oynayan bireyde önemsizleşmesi, değersizleşmesi olarak bulgulanmıştır. Yüksek meblağlarla oynanan kumar ile çalıştığı işten elde ettiği gelirin karşılaştırılması sonucunda birey çalıştığı işini değersiz olarak görebilmektedir. Bu durum iş hayatı üzerinde motivasyon düşüklüğü başta olmak üzere işin aksatılması gibi sonuçları doğurduğu görülmüştür.

Kumarın, kumar oynayan birey üzerinde yarattığı bir diğer sonuç ise bireyin sosyal ilişkilerine yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kumar oynayan bireylerde sosyalliğin kaybına neden olan ve mevcut çalışmada iletişimsizlik olarak addedilen olumsuz davranışın literatürde özellikle aile içerisinde zayıf iletişim olarak karşılık bulduğu görülmektedir (Kalischuk vd., 2006; Cunha ve Relvas, 2014). Güven ve saygı kaybının da aile başta olmak üzere arkadaş ve iş hayatındaki yalan ve aldatmalardan kaynaklandığı hem mevcut çalışmada hem de literatürde yer edinmektedir (Downs ve Woolrych, 2010; Subramaniam vd., 2017). Kumar oynayan bireylerin toplum içerisinde yaşadıkları en önemli sorunlardan bir diğerini de damgalanma oluşturmaktadır. Konu ile ilgili literatürde damgalanmanın özellikle yardım arama, tedavi ve kumar problemlerinden kurtulmanın önünde önemli bir engel olduğu da görülmektedir (Carrol vd., 2013; Hing vd., 2014; Dabrowska ve Wieczorek, 2020).

Kumarın en önemli sonuçlarından bir diğeri de aile üzerindeki etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kumar oynayan bireylerin kumar oynadıklarını aile ve yakın çevrelerinden gizlemesi sonucu uzun bir süre aile üyesinin kumar oynadığı bilinmemekte, bununla birlikte genellikle ciddi maddi kayıplar ve borçlanmalardan sonra aile üyesinin kumar oynadığı öğrenilmektedir. Bu durumun, kumar oynayan bireylerin aile üyeleri için bir şok hâli olarak karşılık bulduğu çalışmanın bulgularına yansımıştır. McComb vd. (2009) yaptıkları araştırmada da aile fertlerinin ciddi kayıplardan sonra öğrendikleri ve bu durumun aile için ani ve yıkıcı bir etki yarattığı sonucuna varmışlardır.

Kumarın aile üzerindeki etkileri, mevcut çalışmada eş, çocuk ve geniş aile üzerindeki etkiler olmak üzere üç alt temada sunulmuştur. Öncelikle kumarın eş üzerindeki etkilerine bakıldığında, en temelde önemli maddi kayıplarla beraber eşlerin en temel ihtiyaçlarının dahi karşılanamaması, tartışmalarla örüntülü kaotik aile ortamı, ilişkisel problemler, şiddet (fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet), borçlardan kaynaklı mahremiyet ihlali ve beraberinde gelişen korku ve son olarak boşanma olarak bulgulanmıştır. Mevcut çalışmanın bu bulgularının konu ile ilgili önceki çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir (Kalischuk, 2010 ;Holdsworth vd., 2013; Palmer du Prez vd., 2018; Riley vd., 2018). Kumarın aile üzerindeki sonuçları eşler üzerinde olduğu kadar çocuklar üzerinde de olumsuz

sonuçlar doğurmaktadır. Mevcut çalışmada çocukların temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığı bulgusu Darbyshire vd. (2001) çalışmasında para, ev ve yaşam standartlarının kaybı olarak değerlendirilirken çocuklarla ilgilenilmemesi, önemsenmemeleri ve zaman ayrılmamasının sonucunda babalık rolünün babanın yokluğu üzerinden inşa edilmesi ve baba ile ilişkisel problemler yaşanmasına neden olduğu bulgusu da ailenin varoluşsal kaybı olarak karşılık bulmuştur. Kumarın aile üzerindeki etkileri eş ve çocuk gibi çekirdek aile üyelerinin yanı sıra geniş aile üyeleri (anne, baba, kardeşler) üzerinde de önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kumar oynayan birey her ne kadar yetişkin, medeni durum olarak evli ve geniş aile üyelerinden bağımsız bir yaşam sürdürüyor olsa da geniş aile üyelerinin kumardan doğan sorunları bireysel bir sorun olarak görmekten ziyade ailenin bir problemi olarak görüp kabullenmesi, geniş aile üyelerinin kumardan doğan sorunlardan etkilenmesine sebep olduğu sonucuna varılmıştır. Kalischuk vd. (2006) 'kurtarıcı' rolünü üstlenen ebeveyn olarak ifade ettiği sorumluluğun yüklenilmesi, Mathews ve Volberg'in (2013) kumar sorunları yaşayan aile üyeleriyle yürüttüğü çalışmasında da mevcut çalışma ile benzer şekilde aile içerisindeki kolektif sorumluluğa yönelik güçlü kültürel etkinin, kumar oynama bozukluğuna sahip bireyin kumardan doğan sorunlarını yüklenme olarak karşılık bulduğu, bunun sonucu olarak da yaşanan problemlerden daha fazla etkilenildiği sonucuna varılmıştır.

Kumarın, kumar oynayan birey ve ailesi üzerinde yarattığı bir diğer sonuç ise mevcut çalışmada sağlığın kaybı olarak nitelendirilen ruh sağlığı ve biyolojik sağlık üzerindeki olumsuz sonuçlardır. Kumarın özellikle ruh sağlığı üzerinde stres, anksiyete ve depresyona neden olduğu hem mevcut çalışmanın bulguları hem de konu ile ilgili literatürde yer edinmiştir (El-Guebaly vd., 2006; Chou ve Afifi, 2011; Barrault vd., 2017). Kumara bağlı olarak gelişen bir diğer sağlık problemi ise biyolojik sağlık üzerindeki etkilerdir. Ancak kumarın davranışsal bir bağımlılık olması hasebiyle fiziksel sağlık üzerindeki etkilerinin çoğunlukla ruh sağlığına bağlı yaşanan rahatsızlıklar olduğu görülmektedir. Nitekim mevcut çalışmada kumar oynayan birey ve aile üyelerinde stres, anksiyete ve depresyona bağlı olarak uykusuzluk, baş ağrısı, istemsiz vücut hareketleri ve mide problemlerinin yaşandığı görülmüş, bu bulgunun da konuyla ilgili literatür ile örtüştüğü anlaşılmıştır (Ekholm vd., 2018; Salonen vd., 2018; Thorne vd., 2021).

Kumarın, kumar oynayan bireylerin hayatında yarattığı en dramatik sonuçlardan birini de intihar oluşturmaktadır. Özellikle ciddi maddi kayıplar ve aile ile yaşanan problemlerin intihar düşüncesinin oluşmasında etkili olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili önceki çalışmaların sonuçları da mevcut çalışmanın bu bulgularını destekleyecek şekilde kumar oynayan bireylerin diğer bireylere oranla intihar riskinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Wong vd., 2010; Karlsson ve Hakansson, 2018; Wardle vd., 2020). Kalischuk'un (2010) kumarın aile üzerindeki etkisini modellediği çalışmasında da son aşama olan sonlandırma aşamasında bireylerin boşanma veya intihar düşüncelerini barındırdığı ifade edilmektedir. Mevcut çalışmanın kumar ile intihar ilişkisi üzerine önemli bir bulgusunun da intihar düşüncelerinin eyleme geçirilmesini engelleyen faktörler olarak aile ve dini inancın ön plana çıkmasıdır. Bu bulgunun da önceki çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir (DSÖ, 2014; Erdem, 2023; McLean ve Swanbrow Becker, 2018).

Bu araştırmanın sonucunda kumarın birey üzerinde ekonomik, sosyal, ailesel, sağlık ve yaşamın bütünlüğü açısından birçok olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Öte yandan çalışma bulgularından anlaşılacağı üzere kumarın bireyin yaşamını sosyal, psikolojik ve biyolojik yönden farklı açılardan ve birbiri ile bağlantılı olarak etkilediği görülmüş olup kumar probleminin biyopsikososyal bir zeminde yani bütünlüklü olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle yapılacak olan önleyici-koruyucu çalışmaların yanı sıra tedavi ve izlem aşamalarının bu doğrultuda ele alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Mevcut araştırmanın sonucunda, kumarın biyopsikososyal sonuçlarının bütüncül bir bakış açısıyla sunulması ve yöntemsel olarak fenomenolojik yaklaşıma uygun olarak konunun derinlikli ve birebir konunun muhatapları tarafından ortaya konması hasebiyle çalışmanın mevcut literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan araştırmanın kumar bağımlılığı ile mücadele eden saha çalışanlarına muhataplarının içinde buldukları biyopsikososyal durumu göstermesi bağlamında fayda

sağlayacağı öngörülmektedir. Mevcut araştırmanın kumar oynayan görüşmecilerinin sadece erkeklerden oluşması ve 18 yaş üstü bireyleri ele almış olması araştırmanın en önemli iki sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda konu ile ilgili gelecek çalışmaların kumarın yoğunluklu olarak görüldüğü ergenler ve genç popülasyonun yanı sıra kadınlar özelinde de yoğunlaşılması önerilmektedir.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 50, İkinci yazar/Second author % 50

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Kaynakça

- Altıntaş, M. (2018). Kumar oynama bozukluğu tanısı olan hastalarda anksiyete, depresyon, ruminasyon ve dürtüsellik. *Cukurova Medical Journal*, 43(3), 624-633.
- Aktürk, İ., Karaman, H. ve Yaman, Ö. M. (2024). Kumar oynama davranışını sürdürmedeki pozitif pekiştiriciler ve yaşantısal kaçınmanın rolüne dair nitel bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 251-274.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-III)*. Washington: American Psychiatric Pub.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV)*. Washington: American Psychiatric Pub.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)*. Washington: American Psychiatric Pub.
- Arcan, K. (2012). *Psychological predictors of problem gambling behaviors*. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arcan, K. (2020). Turkish Version of the Problem Gambling Severity Index (PGSI-T): Psychometric Properties Among the University Students. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions*, 7(2), 90-98.
- Arcan, K. ve Karancı, A. N. (2014). Kumar Oynama Nedenleri Ölçeğinin uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(3), 248-256.
- Barrault, S., Bonnaire, C. and Herrmann, F. (2017). Anxiety, depression and emotion regulation among regular online poker players. *Journal of Gambling Studies*, 33(4), 1039-1050.
- Calado, F., Alexandre, J. and Griffiths, M. D. (2017). Prevalence of adolescent problem gambling: A systematic review of recent research. *Journal of Gambling Studies*, 33(2), 397-424.
- Carroll, A., Rodgers, B., Davidson, T. and Sims, S. (2013). *Stigma and help-seeking for gambling problems*. Australian National University.
- Chou, K. L. and Afifi, T. O. (2011). Disordered (pathologic or problem) gambling and axis 1 psychiatric disorders: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *American Journal of Epidemiology*, 173(11), 1289-1297.
- Chun, J., Cho, S., Chung, I. J. and Kim, S. (2011). Economic and psychosocial impact of problem gambling in South Korea. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 2(1), 29-38.

- Creswell, J.W. (2014). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J.W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cunha, D. and Relvas, A. P. (2014). Pathological gambling and couple: towards an integrative systemic model. *Journal of Gambling Studies*, 30(2), 213-228.
- Dąbrowska, K. and Wieczorek, Ł. (2020). Perceived social stigmatisation of gambling disorders and coping with stigma. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 37(3), 279-297.
- Darbyshire, P., Oster, C. and Carrig, H. (2001). The experience of pervasive loss: children and young people living in a family where parental gambling is a problem. *Journal of Gambling Studies*, 17(1), 23-45.
- Downs, C. and Woolrych, R. (2010). Gambling and debt: the hidden impacts on family and work life. *Community, Work & Family*, 13(3), 311-328.
- Duvarcı, İ. ve Varan, A. (2001). South oaks kumar tarama testi türkçe formu güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12, 34-45.
- Duvarcı, İ., Varan, A., Coşkunol, H. ve Ersoy, M. A. (1997). DSM-IV and the south oaks gambling screen: diagnosing and assessing pathological gambling in Turkey. *Journal of Gambling Studies*, 13(3), 193-206.
- Ekholm, O., Davidsen, M., Larsen, C. V. L. and Juel, K. A. (2018). Nationwide study of health-related quality of life, stress, pain or discomfort and the use of medicine among problem gamblers. *Scandinavian Journal of Public Health*, 46(5), 514-521.
- El-Guebaly, N., Patten, S. B., Currie, S., et al. (2006). Epidemiological associations between gambling behavior, substance use & mood and anxiety disorders. *Journal of Gambling Studies*, 22(3), 275-287.
- Erdem, M. (2023). Suicide risk and mental health in university students according to place of accommodation. *International Review of Psychiatry*, 1-6.
- Erdoğan, Y. (2017). *Lise düzeyindeki ergenlerin kumar oynamaları ile riskli davranışları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, Y. (2019). Kumar problemleri yaşayan bireylerin kumar oynamayla ilgili deneyimlerinin yorumlayıcı fenomenolojik analizi. *Addicta*, 6(3), 871-906.
- Hahmann, T., Hamilton-Wright, S., Ziegler, C. and Matheson, F. I. (2021). Problem gambling within the context of poverty: a scoping review. *International Gambling Studies*, 21(2), 183-219.
- Hing, N., Holdsworth, L., Tiyce, M. and Breen, H. (2014). Stigma and problem gambling: current knowledge and future research directions. *International Gambling Studies*, 14(1), 64-81.
- Holdsworth, L., Nuske, E., Tiyce, M. and Hing, N. (2013). Impacts of gambling problems on partners: partners' interpretations. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 3(1), 1-14.
- İncekara, H. İ., ve Taş, B. (2022). Yetişkinlerde kumar bağımlılığı ile ilişkili sosyodemografik değişkenlerin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), 464-472.
- Kalischuk, R. G. (2010). cocreating life pathways: problem gambling and its impact on families. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 18(1), 1-11.
- Kalischuk, R. G., Nowatzki, N., Cardwell, K., et al. (2006). Problem gambling and its impact on families: a literature review. *International Gambling Studies*, 6(1), 31-60.

- Karlsson, A. and Håkansson, A. (2018). Gambling disorder, increased mortality, suicidality, and associated comorbidity: a longitudinal nationwide register study. *Journal Of Behavioral Addictions*, 7(4), 1091-1099.
- Kourgiantakis, T., Saint-Jacques, M. C. and Tremblay, J. (2013). Problem gambling and families: a systematic review. *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 13(4), 353-372.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Vayısoğlu, S. K., Öncü, E., & Güven, Y. (2019). Üniversite öğrencilerinde kumar oynama sıklığı ve heyecan arama davranışı ile ilişkisi. *Addicta*, 6(1), 69-90.
- Lesieur, H.R. and Blume, S.B. (1987). The south oaks gambling screen in different (sogs): a new instrument for the identification of pathological gamblers. *Am J Psychiatry*, 144 (9), 1184-1188.
- Lorains, F.K., Cowlishaw, S. and Thomas, S. A. (2011). Prevalence of comorbid disorders in problem and pathological gambling: systematic review and meta-analysis of population surveys. *Addiction*, 106 (3), 490-498.
- Maxwell, J.A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı etkileşimli bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Mathews, M. and Volberg, R. (2013). Impact of problem gambling on financial, emotional and social well-being of singaporean families. *International Gambling Studies*, 13(1), 127-140.
- McComb, J. L., Lee, B. K. and Sprenkle, D. H. (2009). Conceptualizing and treating problem gambling as a family issue. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(4), 415-431.
- McLean, K. and Swanbrow Becker, M. A. (2018). Bridging the gap: connecting resident assistants and suicidal residents through gatekeeper training. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 48(2), 218-229.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Neuman, W.L. (2016). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar 2*. Ankara: Yayın Odası.
- Nowak, D. E. (2018). A meta-analytical synthesis and examination of pathological and problem gambling rates and associated moderators among college students, 1987-2016. *Journal of gambling studies*, 34(2), 465-498.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomonoloji ve Edmund Husserl'de apaçıklık (evudenz) problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1), 27-55.
- Palmer du Preez, K., Bellringer, M., Pearson, J., et al. (2018). Family violence in gambling help-seeking populations. *International Gambling Studies*, 18(3), 477-494.
- Riley, B. J., Harvey, P., Crisp, B. R., et al. (2021). Gambling-related harm as reported by concerned significant others: a systematic review and meta-synthesis of empirical studies. *Journal of Family Studies*, 27 (1), 112-130.
- Salonen, A. H., Hellman, M., Latvala, T. and Castrén, S. (2018). Gambling participation, gambling habits, gambling-related harm, and opinions on gambling advertising in Finland in 2016. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 35(3), 215-234.
- Shaw, M. C., Forbush, K. T., Schlinder, J., et al. (2007). The effect of pathological gambling on families, marriages, and children. *CNS Spectrums*, 12(8), 615-622.
- Subramaniam, M., Chong, S. A., Satghare, P, et al. (2017). Gambling and family: a two-way relationship. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 689-698.
- Tamam, L. ve Çakmak, S. (2020). Kumar oynama bozukluğu. Zavalı, Y.S. (Ed.), *Sosyal Hizmet ve Bütün Yönleriyle Bağlılık* (ss. 117-154). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Tekin, K., Güliyeve, C., Yılmaz, E., et al. (2020). Screening scale for behavioral and socioeconomic risk factors for gambling addiction: A validity and reliability study. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions*, 7(4), 223-229.
- Thorne, H. B., Rockloff, M. J., Ferguson, S. A., et al. (2021). Gambling problems are associated with alcohol misuse and insomnia: results from a representative national telephone survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(13), 6683.
- Uzday, İ.T. (2015). *Madde bağımlılığı tüm boyutlarıyla bağımlılık ve bağımlılık yapan maddeler* (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Tıp Kitapevi.
- Wardle, H., John, A., Dymond, S., McManus, S. (2020). Problem gambling and suicidality in england: secondary analysis of a representative cross-sectional survey. *Public Health*, 184, 11-16.
- Wong, P. W., Cheung, D. Y., Conner, K. R., et al. (2010). Gambling and completed suicide in Hong Kong: A review of coroner court files. *The Primary Care Companion for CNS Disorders*, 12(6), 27298.
- World Health Organization (1992). *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders*. Geneva: Clinical Descriptive and Diagnostic Guidelines.
- World Health Organization. (17 Ağustos 2014), *Preventing suicide: A global imperative*, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2022), <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564779>.
- World Health Organization (2018). *The ICD-11 Classification of Mental and Behavioural Disorders*. Geneva: Clinical Descriptive and Diagnostic Guidelines.
- Yaman, Ö.M. ve Karaman, H. (2020). Sosyal hizmetin bağımlılık alanındaki rolü. Zavalısız, Y.S. (Ed.), *Sosyal Hizmet ve Bütün Yönleriyle Bağımlılık* (ss. 299-318). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction and Purpose

Addiction is a multidimensional problem that affects the biological, psychological, and social lives of individuals in today's world. When addiction is mentioned, tobacco, alcohol, drugs, and stimulants come to mind first. However, especially as technology has become active in our lives, it has become one of the most emphasized issues in both academic and daily life that some daily behaviors can also be addictive. Gambling behavior, which includes elements such as pleasure, game, chance, risk, and making money and has a long history, stands out as one of these addictive behaviors.

Although addiction is considered as a brain disease (Uzbay, 2015), it is inevitable that the formation, maintenance and consequences of addiction should be addressed on a biological, psychological and social basis (Yaman & Karaman, 2020). As one of the types of addiction, gambling addiction brings many biopsychosocial negativities in the context of its consequences (Chun et al., 2011). One of these negativities is the deterioration of family relationships (Shaw et al., 2007; Kourgiantakis et al., 2013) and even the disruption of family unity (Subramaniam et al., 2017). In addition to family problems, there are many biopsychosocial problems such as financial difficulties (Chun et al., 2011), problems at work (Downs and Woolrych, 2010), mental problems such as anxiety and depression (Chou and Afifi, 2011) and suicidal behavior (Karlsson and Hakansson, 2018). On the other hand, when we look at the studies on the subject, it is noteworthy that there is a considerable number of individuals with gambling-related problems both in Turkey and abroad. As a matter of fact, the rate of problematic gambling has been found to be between 0.4% and 4.2% in the adult population (Lorains, 2011). Although there is no comprehensive prevalence study in Turkey, studies on the subject show that gambling is an important problem in the domestic population (Arcan, 2012; Erdoğan, 2017). Considering these consequences of gambling and the rates, it shows that gambling is a problem that needs to be emphasized.

When the literature on the subject is examined, it is understood that the majority of the studies on the subject originate from abroad, and limited studies on the subject have been conducted in Turkey. When the studies conducted in Turkey are examined, it is understood that a significant portion of the studies are scale adaptation or development studies (Arcan & Karancı, 2014; Duvarcı & Varan, 2001; Arcan, 2020; Tekin et al., 2020) and the majority of the research-based studies are carried out with quantitative methods (Altıntaş, 2018; Vayisoğlu et al., 2019; İncekara & Taş, 2022). Only 2 studies on the population in Turkey were found to have been conducted by adopting qualitative method. The first of these studies focused on the general process of gambling on the individual's life (Erdoğan, 2019), while the other study addressed the role of positive reinforcers and experiential avoidance in the maintenance of gambling behavior (Aktürk et al., 2024). However, a comprehensive qualitative study on 'how' gambling experience has consequences on the individual and his/her environment was not found in the existing literature in Turkey. In this respect, this study is unique and differentiates itself from other studies by addressing this issue with a qualitative research and presenting the problems caused by gambling from a holistic perspective. In the light of all this information, the aim of this study is to present the biopsychosocial consequences of problematic gambling behavior in the context of Turkish culture as a whole.

Method

This study aims to reveal and analyze in depth the experiences of the individual who gambles and the family members who suffer from the problems caused by gambling regarding the consequences of gambling. In this respect, the phenomenology approach, which is frequently used in qualitative research, was preferred. Accordingly, the current research was conducted not only with problem gamblers but also with family members suffering from gambling in order to obtain holistic data.

First of all, criterion sampling, one of the purposive sampling methods, was used to select the problem gambling participants. At this point, the researcher set the criterion that the participants should be over the age of 18, male and possibly pathological gamblers according to the South Oaks Gambling Screening Test (SOGS). As an important point, the purpose of using this test was not to obtain data, but

only to identify the participants. Accordingly, this test was administered to individuals who stated that they gambled and 28 individuals who gambled at a possible pathological level according to the test were interviewed. Snowball sampling method was used to select the family members of gambling individuals. In this framework, 10 family members who had a gambling member in the family and who stated that they suffered from gambling problems were interviewed. As a result of the interviews, face-to-face interviews were conducted with 28 individuals who gamble and 10 family members affected by gambling problems.

For the analysis of the data, firstly, a separate Microsoft Word file was created for each interviewee by transcribing the audio recordings of the 1739-minute interviews. The files were categorized and named for each participant as K-1, K-2... for individuals who gamble; KA-1, KA-2... for family members. Afterwards, coding and writing process was carried out in the last stage by using MAXQDA (2022, PRO), one of the qualitative data analysis programs.

Findings and Conclusion

In this study, it was seen that the consequences of gambling behavior reveal a series of losses, and five themes and 13 sub-themes were found within this framework. The table below summarizes the findings within these themes and sub-themes.

Themes	Sub-themes	Statements
Economic Losses	Poverty	<i>"There were times when I couldn't find bread"</i>
	Loss of work life	<i>"It makes me feel that my work is worthless. Because see, in a month, the money I earned was gone in an hour."</i>
Loss of Sociality	Miscommunication	<i>"Maybe we don't say a word, we just look at the phone."</i>
	Loss of trust and respect	<i>"If he says Allah is one, we even make a thing out of it."</i>
	Stigmatization and exclusion	<i>"I'm a known bookie. Known, I mean, red light."</i>
	Social isolation	<i>"You get lonely after a certain period"</i>
Loss of Family	Late learning by the family	<i>"After everything is over, the family, the close circle learns about it."</i>
	A difficult marriage and loss of a spouse	<i>"I have been married for 17-18 years...I think, I look back and there is nothing."</i>
	Disappearing childhood and the loss of children	<i>"I wish we had a father, mom, where is dad?"</i>
	Loss of extended family	<i>"We inevitably felt that stain on ourselves"</i>
Loss of Health	Loss of mental health	<i>"I became like the living corpse."</i>
	Loss of biological health	<i>"Like the links of a chain, first it disturbs your psychology and then you disturb yourself biologically like this"</i>
Loss of Life	Suicidal thoughts and death wish	<i>"Let me end my life and end this ordeal."</i>

As a result of this study, it was seen that gambling causes many losses on the individual in terms of economic, social, family, health and integrity of life. On the other hand, as can be understood from the findings of the study, it is seen that gambling affects the life of the individual in social, psychological and biological aspects from different angles and in connection with each other, and it shows that gambling problem should be handled on a biopsychosocial basis, that is, holistically. For this reason, it was concluded that preventive-protective studies as well as treatment and follow-up stages should be handled in this direction.